

a

rch ! News

Het Rijksarchief: Actueel

Editie Leuven - Gratis - december 2011

HET RIJKSARCHIEF TE LEUVEN BREIDT UIT!

Het Rijksarchief te Leuven, dat werd ingehuldigd in 2001, werd recent uitgebreid met een ruime nieuwbouw.

In een pand dat meer dan 50 kilometer archief kan herbergen, worden de lezers in de beste omstandigheden onthaald. Het Rijksarchief te Leuven, dat ook toegankelijk is voor bezoekers met beperkte mobiliteit, beschikt immers over een ruime en uitstekend verlichte leeszaal, evenals een tentoonstellingsruimte waar regelmatig allerhande evenementen plaatsvinden.

In de leeszaal staan onze medewerkers u bij met raad en daad om u wegwijs te maken in de archieven, verzamelingen en publicaties die uw onderzoek kunnen vooruithelpen.

Het Rijksarchief werkt onafgebroken voort aan de digitalisering van zijn documenten. De digitale beelden van steeds meer parochieregisters en registers van de burgerlijke stand, van repertoria van notarissen en registers van schepenbanken kunnen geraadpleegd worden in het Rijksarchief te Leuven.

Onder meer via dergelijke initiatieven wordt het Rijksarchief resoluut in een toekomstgericht kleedje gestoken!

Zin om u te verdiepen in de boeiende wereld van het archief?

Aarzel dan niet om ons een bezoek te brengen!

Karel Velle
Algemeen rijksarchivaris

INHOUDSTAFEL

Het Rijksarchief te Leuven breidt uit.....	3
Wat bewaart het Rijksarchief te Leuven?	4
De digitale leeszaal: archief uit andere provincies binnen handbereik.....	7
Wat zijn de taken van het Rijksarchief?.....	8
Oud college, nieuwe archiefmagazijnen.....	10
Vrijwilligerswerking	12
Het Rijksarchief als partner?	13
Twee tentoonstellingen vanuit uw zetel!.....	13
Er is altijd een Rijksarchief in uw buurt.....	14
Tot uw dienst.....	15
Praktisch.....	16

HET RIJKSARCHIEF TE LEUVEN BREIDT UIT

Als gevolg van de splitsing van de provincie Brabant in 1995, werd te Leuven een Rijksarchief opgericht. Het vond een onderkomen op de gelijkvloerse verdieping van het Villerscollege, een prachtig gebouw in de Vaartstraat. Het voormalige refuge- en studiehuis van de abdij van Villers werd in de 18de eeuw heropgebouwd in rococostijl en tussen 1991 en 2001 volledig gerenoveerd.

Van bij de start was het de bedoeling om aansluitend op het bestaande gebouw een moderne archiefbewaarpplaats op te trekken, om zo de opslagcapaciteit te verhogen.

In 2011 bewaart het Rijksarchief te Leuven zowat 8 kilometer archief, maar in het nieuwe gebouw is ruimte voor 50 kilometer. De omvangrijke archiefoverdrachten die gepland zijn, zullen in de nabije toekomst alvast een deel van de rekken komen vullen.

Het Rijksarchief te Leuven bevindt zich op wandelafstand van het station. Tien jaar na opening is het een vertrouwde werkplek geworden voor honderden historisch en genealogisch geïnteresseerden. ■

WAT BEWAART HET RIJKSARCHIEF TE LEUVEN?

Ieder jaar verwerft het Rijksarchief ettelijke honderden strekkende meter archief. Het Rijksarchief te Leuven beheert en bewaart de archieven van archiefvormers met zetel in de provincie Vlaams-Brabant.

Het Rijksarchief te Leuven is een historische werkplaats, waar niet alleen de professionele historicus, maar ook de rechtzoekende burger, de genealoog, de heemkundige en andere belangstellenden de weelde van archiefbronnen ontdekken, lezen en bestuderen. Een echtpaar uit Sint-Martens-Lennik koopt een charmant 18de-eeuws boerderijtje en wil voor het restauratiedossier informatie over de geschiedenis van het gebouw. Studenten geschiedenis zijn voor een masterproef op zoek naar beschrijvingen van inboedels van Leuvense huizen uit de 17de eeuw.

Een vorser die een studie maakt over oude plaatsnamen of plaatselijke geschiedenis, een landmeter op zoek naar een plan van een perceel grond: allemaal kunnen ze met hun vragen terecht in het Rijksarchief te Leuven, dat de archieven bewaart van diverse instellingen die sinds de middeleeuwen op het grondgebied van de actuele provincie Vlaams-Brabant hebben gefunctioneerd.

Voor een volledige opsomming verwijzen we naar het archievenoverzicht. Uiteraard gaat het in de eerste plaats om archief

van overheidsinstellingen, maar ook private archieven, bijvoorbeeld van de brouwerij Artois en van voormalig premier Gaston Eyskens, kregen hier een plaats. Ongeveer 1.800 meter rekken worden in beslag genomen door archieven van notarissen. Die zijn belangrijk voor het historisch onderzoek (het oudste notarisprotocol dateert uit 1479), maar hebben ook nog een belangrijke administratieve waarde. Dagelijks worden aan landmeters en notarissen kopieën van akten afgeleverd. Archieven van parochiekerken, abdijen, kloosters en schepenbanken zijn cruciale bronnen voor de middeleeuwse en vroegmoderne geschiedenis van de gemeenten van Vlaams-Brabant.

Het oudste charter is afkomstig uit de oorkondeschat van de abdij van Kortenberg en dateert van 1095. Er is het prachtige kaartboek van de abdij van Averbode (1650-1680), dat het uitgebreide goederenbezit van de abdij niet alleen in kaart brengt, maar ook illustreert met prachtige miniatuurtekeningen van dorpen, molens, schansen, pastorieën en kerken. Een ander topstuk is de reeks inschrijvingsregisters van de oude universiteit van Leuven (1453-1794), waarin eeuwenlang de namen van de studenten werden opgetekend.

19de- en 20ste-eeuwse archieven van rechtbanken en andere overheidsdiensten, zoals het kadaster en registratie en domeinen, spreken minder tot de verbeelding, maar zijn minstens even

belangrijk. Het is evenzeer erfgoed dat als goede wijn met de jaren beter wordt. Generaties na ons zullen de huidige maatschappij met zijn ruimtelijke ordening, criminaliteit, feestcultuur, onderwijs,... kennen dankzij de inspanningen die vandaag gebeuren om dit archivalisch erfgoed verantwoord te bewaren.

Voor de vele bezoekers die aan een stamboom werken, vormt de uitgebreide collectie microfilms van parochieregisters en registers van de burgerlijke stand een eersterangsbron. Genealogen zijn sinds lang vertrouwd met deze vervangingskopieën van registers die omwille van het gevaar op beschadiging niet meer in origineel in raadpleging gegeven worden. Ook hier is de toekomst digitaal. Voor meer en meer gemeenten kan deze documentatie in digitale vorm via het intranet worden geraadpleegd en afgedrukt in elke leeszaal van het Rijksarchief.

Wie de drempel naar het archief wat te hoog vindt, maar toch geïnteresseerd is in het verleden van de eigen streek, kan voor literatuur over plaatselijke geschiedenis eveneens in Rijksarchief Leuven terecht. Ook het provinciaal Documentatiecentrum Vlaams-Brabant werd immers ondergebracht in het Villerscollege. Met zijn 300 strekkende meter boeken en tijdschriften over de geschiedenis van de 65 gemeenten van Vlaams-Brabant is deze collectie een echte goudmijn.

3° Registrum
Matrimoniorum

1664

29 octob. Contraxerunt
matrimonium ^{Judocus et}
^{et Magdalena, Bonnet}
Paulus ^{Judocus de}
Wandelin et Petro Biele.
et alijs etc.

1665.

5. febr. dispensatione obtenta,
a Gllmo Bomino Meik
contraxerunt matrimonium
Joannes de Treue et
Joanna stroobants
coram ^{met} testibus Petro
Biele custode, et Judoco
de Wandelin et alijs etc.

26 Aprilis contraxerunt
matrimonium Henricus
Loeywyn et Anna de
Treue coram Petro Biele
et Egidio de Treuff et alijs

9. May 1665. contraxerunt
matrimonium Judocus
van Sint Jans et Juliana
de Paul coram Joanne
van S. Jans et Jue de
Becher. etc.

9 Junij contraxerunt matrimonium
coram me Egidio vander sussen
et Joanna de Treue coram
testibus Lerardo de Treue
fratre sponse et petro Biele.
custode et alijs etc.

1666 ³¹⁶
16 Jan. 1666. contraxerunt
Matrimonium Mattheus de
Keyol et Joanna Ophalicens
coram Stephano de Reghee
patre sponse et petro Biele.
custode et alijs

13 february 1666 contraxerunt
matrimonium coram me et
testibus Franciscus Sop Saluans
et Maria Haubway coram
petro Somans / custode et alijs

6. Marij 1666 contraxerunt
matrimonium coram me
et testibus Adrianus de
linget et Elizabetha de Beer
coram Nicolao Daelmans
et custode et alijs

1667

22 february contraxerunt
matrimonium Joannes de
mol et Maria Van Isterdael
coram me et testibus Egidio
de mol, Francisco van
Isterdael et alijs.

1668

25 Aug. contraxerunt matri-
monium franciscus
Herinze et Anna
van Isterdael coram
patre sponse et custode
et alijs etc.

DE DIGITALE LEESZAAL: ARCHIEF UIT ANDERE PROVINCIES BINNEN HANDBEREIK

Het Rijksarchief heeft eind 2011 een waar huzarenstukje volbracht: alle Belgische parochieregisters werden gescand en zijn raadpleegbaar vanuit de leeszaal van elk Rijksarchief.

Beoefenaars van familiegeschiedenis kunnen in het Rijksarchief te Leuven terecht voor hun stamboom. Daar zijn niet alleen de genealogische bronnen van Vlaams-Brabant raadpleegbaar, maar ook alle doop-, huwelijks- en begrafenisakten van alle parochies gelegen binnen het huidige België!

Maar liefst 22.000 Belgische parochieregisters, samen goed voor 4,5 miljoen pagina's, werden gedigitaliseerd en online gebracht op het Intranet van het Rijksarchief.

Ook andere vaak geconsulteerde archiefdocumenten, zoals registers van de burgerlijke stand, notarisreperatoria en registers van schepengriffies, worden geleidelijk aan verwerkt en beschikbaar gesteld in alle Rijksarchieven, dus ook in de leeszaal van het Rijksarchief te Leuven.

Het gebruik van de 'digitale leeszaal' is gratis voor alle lezers die in het bezit zijn van een geldige lezerskaart.

WAT ZIJN DE TAKEN VAN HET RIJKSARCHIEF?

Het Rijksarchief vervult diverse opdrachten, gaande van de verwerving van archief tot de beschikbaarstelling ervan. De instelling bewaart en beheert meer dan 250 strekkende kilometer archief in 19 verschillende archiefdiensten verspreid over het gehele land.

Het Rijksarchief (voluit: Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën) is een federale wetenschappelijke instelling, met centrale zetel te Brussel en 18 vestigingen verspreid over het land. Opggericht in 1796 in de nasleep van de Franse Revolutie, is het niet alleen de oudste, maar ook de grootste archiefbewaarinstelling van het land. In een snel veranderend archieflandschap met nieuwe uitdagingen, onder meer op het vlak van digitale archivering en erfgoedwerking, werden de opdrachten van de instelling

door een koninklijk besluit van 3 december 2009 geactualiseerd.

De core business van de instelling is nog steeds de verwerving, de bewaring, de ontsluiting en de beschikbaarstelling van archieven gevormd door overheidsinstanties. De administratieve waarde van deze archieven dooft met de jaren meestal uit, maar vaak krijgen ze na verloop van tijd een grote onderzoekswaarde die permanente bewaring verantwoordt.

In de loop van de tweede helft van de vorige eeuw is ook het toezicht op de goede bewaring en het beheer van overheidsarchieven een kerntaak geworden. Rijksarchivarissen zien toe op de naleving van de archiefwet en voeren in dat kader inspecties uit bij gemeenten, OCMW's, kerkfabrieken, rechtbanken, enz. In samenspraak met de archiefvormers wordt ook het selectiebeleid uitgetekend. Volgens een ruwe schatting wordt immers amper drie procent van het archief dat anno 2010 door de overheid gevormd werd, permanent bewaard. Dan nog gaat het om grote hoeveelheden: de voorbije jaren werd binnen het Rijksarchief in zijn geheel een gemiddelde jaarlijkse aangroei van zeven tot acht kilometer genoteerd. Naast overheidsarchieven verwerft de instelling ook private archieven (van politici, kunstenaars, bedrijven, enz.) die vanuit historisch oogpunt interessant zijn.

Bewaring staat uiteraard in functie van de publiekswerking. Om de toegankelijkheid van het archief te bevorderen, publiceert het wetenschappelijk personeel archievenoverzichten, inventarissen en gidsen, in boekvorm, maar meer en meer ook online. Het zijn de wegenkaarten, stafkaarten en toeristische gidsen waarmee studenten, lokale historici, genealogen en andere onderzoekers hun weg vinden in de fascinerende,

maar niet altijd overzichtelijke wereld van het archief. De raadpleging van archieven gebeurt in de 19 leeszalen verspreid over het land, maar almaar meer worden hoogwaardige archiefbestanddelen gedigitaliseerd en via de website ter beschikking gesteld, wat zal resulteren in een volwaardige digitale leeszaal.

Als expertisecentrum doet het Rijksarchief ook aan wetenschappelijk onderzoek in de domeinen instellingsgeschiedenis en archivaliek. Door tentoonstellingen, geleide bezoeken, deelname aan erfgoeddagen enz. wordt ook het brede publiek aangesproken. ■

Toen Rijksarchief Leuven in december 2001 zijn intrek nam in het 18de-eeuwse Villerscollege in de Vaartstraat, werd aangeknoopt bij een oude traditie van studie. In dit fraaie gebouw was aanvankelijk immers het studiehuis van de abdij van Villers (Waals-Brabant) ondergebracht. Op het einde van de 19de eeuw werden er laboratoria en collegezalen van de universiteit ingericht. Nadat het departement plantkunde in 1982 het college definitief had verlaten, schonk de Katholieke Universiteit Leuven het gebouw aan de Belgische Staat om er een afdeling van het Rijksarchief in onder te brengen.

In 1985 besliste de minister een arrondissementeel Rijksarchief te Leuven op te richten. Toen in uitvoering van het Sint-Michielsak-

koord in 1993 de unitaire provincie Brabant werd opgeheven, was het project meteen achterhaald. Ten gevolge van de opdeling van de oude provincie Brabant moesten immers drie nieuwe provinciale rijksarchieven worden opgericht. Naast Leuven waren dat het Rijksarchief van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in Anderlecht (2002) en het Rijksarchief Waals-Brabant in Louvain-la-Neuve (2009).

Het gerestaureerde Villerscollege werd in december 2001 in gebruik genomen. Trekpleister in de stemmige leeszaal was dadelijk de uitgebreide verzameling microfilms van de parochieregisters en de burgerlijke stand, die kon rekenen op de belangstelling van talrijke genealogen. Sinds 2005 staat de teller van de jaarlijkse

bezoekersaantallen boven de 5000. Voor aangepaste archiefruimten was het wachten op de afwerking van de tweede fase van het project, die voorzag in de bouw van archiefmagazijnen en kantoren in een nieuwbouw achter het historisch gedeelte. In afwachting daarvan werd enkel een beperkte hoeveelheid ancien régimearchief naar Leuven overgebracht.

In 2010 werd een gedeelte van het nieuwe gebouw in gebruik genomen. Rolrekken in archiefmagazijnen, verspreid over drie

bovengrondse en drie ondergrondse verdiepingen, bieden ruimte voor de berging van meer dan 50 strekkende kilometer archief. Uiteraard voldoen deze opslagplaatsen aan alle vereisten inzake beveiliging en klimaatbeheersing, zodat de goede bewaring (voor de eeuwigheid, of toch bijna) gegarandeerd is. In het nieuwe gebouw werden ook kantoren en klasseer- en vergaderruimten ingericht. Rijksarchief Leuven is klaar om zijn rol als regionaal historisch centrum ten volle te spelen. ■

Het Demogen-project, dat in 2007 door het Rijksarchief werd opgezet, is een platform dat de inhoud van diverse akten ter beschikking wil stellen van het publiek, dankzij de medewerking van vrijwilligers.

Meer dan 60 vrijwillige medewerkers zetten zich in ter ondersteuning van de werking van het Rijksarchief te Leuven. De meesten werken aan de invoering in een databank van gegevens uit de burgerlijke stand van de gemeenten van Vlaams-Brabant en het Hoofdstedelijk Gewest Brussel in het kader van het 'Demogen'-project. 'Demogen' combineert demografie en genealogie, en vertrekt van de invoering van de gegevens uit huwelijksakten in een databank. Het project is een samenwerking tussen het Rijksarchief en het Centrum voor Sociologisch Onderzoek van de K.U.Leuven. Volgens ramingen werden in de periode 1796 tot 1910 ongeveer 550.000 huwelijksakten opgemaakt. Hiervan zijn er al meer dan 140.000 in de databank ingevoerd en raadpleegbaar gemaakt via de website van het Rijksarchief.

Wil je weten of je naam reeds voorkomt in de databank: surf naar **www.arch.be** en klik op 'Zoeken naar personen'.

Wil je meewerken aan 'Demogen': surf naar **demogen.arch.be**.

In de loop van de voorbije jaren hebben vele vorsers genealogische data verzameld. Iedereen die dergelijke databestanden heeft en ze ter beschikking wil stellen van de gemeenschap, wordt uitgenodigd om contact op te nemen. Verder zijn ook nieuwe vrijwillige medewerkers uiteraard van harte welkom. Ben je op zoek naar een zinvolle vrijetijdsbesteding en heb je belangstelling om als vrijwilliger mee te draaien in Rijksarchief Leuven? Meld je aan voor een verkennend gesprek. Misschien is het wel het begin van een nieuwe passie! ■

HET RIJKSARCHIEF ALS PARTNER?

Het Rijksarchief is een voor de hand liggende partner voor overheidsadministraties zoals notarissen, rechtbanken en kerkefabrieken die archief willen overdragen. Daarnaast gaat het Rijksarchief ook actief op zoek naar privé-archieven die omwille van hun onderzoekswaarde van belang kunnen zijn voor de lezers. Bij de schenking of bewaargeving van archieven wordt uiteraard gewaakt over de correcte toepassing van regelgeving inzake de bescherming

van de persoonlijke levenssfeer (privacy). De wijze van raadpleging van een geschonken archief wordt vastgelegd in een overeenkomst met de bewaargever.

Het spreekt vanzelf dat we niet alles kunnen bewaren, maar indien u archief wil toevertrouwen aan het Rijksarchief, nemen we die vraag altijd in overweging. Aarzel niet om contact op te nemen voor een vrijblijvend gesprek. ■

TWEE TENTOONSTELLINGEN VANUIT UW ZETEL!

Na het succes van “Archief en Democratie” (www.archief-democratie.be), de eerste virtuele tentoonstelling van het Rijksarchief, kan u nu, vanuit uw bureaustoel of luie zetel, volledig gratis een tentoonstelling over Congo bezoeken.

Via www.expocongo.be treedt u binnen in de tentoonstellingsruimte van “Archives I presume? Sporen van een koloniaal verleden in het Rijksarchief”, met tal van documenten over de koloniale geschiedenis

van de Democratische Republiek Congo en van de mandaatgebieden Rwanda en Burundi.

De tentoonstelling is opgebouwd rond twee thema's: de 125ste verjaardag van de Conferentie van Berlijn en 75 jaar Belgische aanwezigheid in Midden-Afrika.

Met deze twee virtuele tentoonstellingen wil het Rijksarchief zijn rijke archiefbestanden in de kijker zetten. ■

ER IS ALTIJD EEN RIJKSARCHIEF IN UW BUURT

Het Rijksarchief is een Federale Wetenschappelijke Instelling die ressorteert onder de (POD) Programmatorische Overheidsdienst Wetenschapsbeleid.

Het Rijksarchief bestaat uit het Algemeen Rijksarchief te Brussel en 18 Rijksarchieven verspreid over het land. Elke vestiging beschikt over een leeszaal waar het publiek archieven op papieren of elektronische dragers kan raadplegen.

MEER INFO?

Centrale zetel : Algemeen Rijksarchief

Ruisbroekstraat, 2
1000 Brussel
Tel : 02 513 76 80
Fax : 02 513 76 81
algemeen.rijksarchief@arch.be
www.arch.be

Het Rijksarchief te Leuven telt 11 medewerkers: archivariissen, projectmedewerkers, personeel ter beschikking van het publiek in de leeszaal en onderhoudspersoneel.

MEDEWERKERS

Diensthooofd:

Herman Van Isterdael, afdelingshoofd

Archivarissen:

Eddy Put, Bert Tops, An Verscuren,
Daniëlle Caluwé

Onthaal, leeszaal & magazijnbeheer:

Ilse Geudens, Suzanne Jannis,
Daniël Notredame, Martine Tuyls

Onderhoud:

Magda De Letter, Ansan Boonyong

Rijksarchief te Leuven

Vaartstraat 24

3000 Leuven

Tel: 016 31 49 54

Fax: 016 31 49 61

rijksarchief.leuven @arch.be

www.arch.be

Openingsuren:

- Vanaf dinsdag tot vrijdag van 8u30 tot 16u30. Op zaterdag (behalve in juli en augustus), van 9u tot 12u30 en van 13 tot 16 u.
- Gesloten op maandag en feestdagen.
- In juli en augustus: gesloten vanaf 12u tot 13u en op zaterdag.
- Voor een lijst met de sluitingsdagen, zie de website: www.arch.be.

Toegangskarten:

Een jaarkaart die toegang geeft tot alle leeszalen van het Belgische Rijksarchief kost 20 €. Studenten krijgen een reductie van 50 %. Het is ook mogelijk om een kaart van 5 € te kopen, die gedurende één week toegang verleent tot één specifiek Rijksarchief.

Bereikbaarheid

Met de trein:

Het Rijksarchief te Leuven ligt op een kwartiertje stappen van het station: Diestsestraat volgen tot aan het standbeeld van Dorre de Bakker, dan naar rechts afslaan, langs het Gerechtsgebouw naar beneden wandelen en het kruispunt oversteken. Het donkerrode 18de-eeuwse gebouw aan uw rechterzijde herbergt het Rijksarchief.

Met de bus:

Meerdere bussen verbinden het station van Leuven met het stadscentrum. Lijnnummers en uurregeling op www.delijn.be of telefonisch via 070 220 200 (0,30 €/min).

Met de wagen:

Parkeergelegenheid in het centrum van Leuven is schaars. De parking onder het Ladeuzeplein ligt op vijf minuten wandelen. Sla de Vanderkelenstraat in (langs het nieuwe museum M), dwars de Bondgenotenlaan, de Diestsestraat en de Rijschoolstraat. U bent nu in de Vaartstraat. Het Villerscollege vindt u vooraan in de straat aan de rechterkant.